

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiae Gallicanae, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

eorum causæ in provinciis eorum definirentur; ita tamen ut unicuique concessum sit, si iudicio cognitorum se putat offensum, ad universale Concilium Africae provocare. Causas enim illic seriò & diligenter examinandas iri, in plenario videlicet Episcoporum conventu; qui haud dubiè veritatem rerum deprehendent, facillèque agnoscent an testimonia vera sint, adductis videlicet coràm testibus, qui ad *transmarinum iudicium* adduci non possunt. Rejiciunt etiam temperamentum quod ipsis, ut conjectura suadet, à Faustino propositum fuerat, quo exigebatur eorum consensus pro mittendo Legato ad synodos Africanas: *Nam ut aliqui tanquam à tue sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus patrum synodo constitutum.* Orant etiam Celestinum ne in posterum Clericos Romanos mittat executores; (id enim usurpatum fuerat, misso Faustino, qui communionem Apiario restitui procuraret) *ne fumosum typhum seculi in Ecclesiam Christi, que lucem simplicitatis & humilitatis diem Deum videre cupientibus presert, videamur inducere.* Nam quoad Faustinum, securos se esse aiunt quòd ob probitatem & moderationem Summi Pontificis, qui etiam rationem habebit fraternæ caritatis, eum ulterius Africa non patietur. De Faustino enim heic loquuntur patres; non autem de Apiario, ut existimat Cardinalis Perronius, vim apertam inferens verbis epistolæ ad Celestinum scriptæ.

IV. Ex hac narratione, quæ ex fide actorum descripta est, prout extant in contextu Latino, quem Cardinalis Perronius prætextu emendationis corruptit, ex hac inquam narratione colligitur Africae & alius provinciarum, si Italianæ excipias, ignotos fuisse canones Sardicenses usque ad tempora Zoimi Papæ, tum in usu non fuisse appellationes Episcoporum ad sedem apostolicam, easque esse contrarias canonibus synodi Nicænæ, demum Episcopos Africanos in ea esse sententia ut profiteantur nolle se in posterum tolerare huiusmodi appellationes, licet eis adquevissent quandiu obscurum fuit an canones ab apostolica sede directi in Nicæna synodo conditi fuissent.

V. Fatendum tamen est eos tandem cessasse desiderijs Pontificum Romanorum, non quidem in isto Concilio, tamen ita visum Bellarmino, Perronio, & Baronio. huic enim sententiæ manifestè repugnant eorum oppositiones verbis minimè ambiguis conceptæ in eorum epistola ad Celestinum. Cessere ergo tandem ob pertinaciam sedis apostolicæ Pontificum, qui nihil remittere voluerunt ex jure sibi legitime quæsito in Concilio generali Occidentis, Sardicensi nimi-

rum; præsertim cum possessioni eorum concessissent Africani Episcopi, qui ad certum tempus morem gesserant desiderijs Summorum Pontificum. Subsidio fuit exemplum Galliarum & Hispaniarum, apud quas in usum revocatum est privilegium illud. Tum etiam Novella constitutio Valentiniani suggerente Leone primo data anno quadringentesimo quadagesimo quinto, quæ Summo Pontifici supremam auctoritatem tribuit in iudicijs Episcoporum, sive ij Galliarum, aut ex alijs provinciis, quod Africanos coëgit ad observationem canonum Sardicensium. Præterea, incurso Vandalorum, qui Arriani erant, & in Africa dominabantur, Africanos necessitate adigebat ad archaisimam unionem cum Ecclesia Romana. Vestigia tamen quædam contradictionis extant in epistolis Papæ Leonis, in causa Lupicini. Sed adquevissent eos constat ex Ferrando Diacono Ecclesiæ Carthaginensis, qui sub Iustiano Imperatore floruit, ut patet ex capitibus LX. & LXI. Breviarj canonum ejusdem Ferrandi.

CAPVT XVI.

Synopsis.

1. Investigatur quamnam ob causam Zoimus canones Sardicenses promiserit sub titulo Concilij Nicæni. Fieri id ita potuit, quòd Innocentius pronuntiasset Ecclesiam nullis canonibus uti præterquam Nicænis; tum etiam quòd Afris nulla synodus Sardicensis nota erat præter eam quæ ab Arrianis habita fuerat. Necessarium itaque erat eos Nicæno Concilio tribui, ut contradictioni Africanorum occurreretur.

II. De ordine iudiciorum in Africa, quoad Episcoporum peccata. Iudicabantur à Primatibus & synodis suarum provinciarum; in casu verò appellationis, à Concilio universali Africae. Africa tum divisa erat in sex provincias.

III. Decretum deum ut duodecim iudices eligerentur à reo & ab accusatore, ab eorum verò iudicio appellari non posse.

IV. Episcopus enim iudicari debet à duodecim Episcopis. Decimum tertium constituebat Primas; qui necessarius erat. Quare Lucas Patriarcha (P. depositionem cuiusdam Episcopi à Metropolitanis Cyprio decretam ex eo capite irritam esse pronuntiat quòd ab undecim tantum Episcopis cum Metropolitanis peracta fuisset. Attamen ex consensu partium minor iudicum numerus sufficere poterat, ex carone Africano xv.

V. In casibus Episcoporum ac Presbyterorum non licebat provocare ad iudicia transmarina. Manifestè id scriptum in canone xxviii. collectionis Africanæ, adjecta videlicet clausula canonis Milevitano. Adversus hanc clausulam pugnant acriter Baronius & Perronius: quorum sententia resellitur. Africa existimabat apostolicam sedem appellari non posse à iudicibus electis, neque à Concilio universali Africae. Placuit etiam id Gallis nostris avo Hincmari.

VI. Illustrissimus Cardinalis Perronius existimat appellationes Episcoporum Africanorum recipi solitas

ab apostolica sede ante habita haec Concilia Africana. quod probari putat auctoritate Augustini.

VII. Explicatur locus Augustini; & ostenditur eum male intellectum esse à Cardinale Perronio. Neque enim probat apostolicam sedem fuisse appellatam à Ceciliano Carthaginensi & collegis ejus. De dignitate Ecclesiae Romanae.

VIII. Ecclesiarum apostolicarum dignitas tandem coercita est ad patriarchales. Justinianus Imp. decernit eos esse haereticos qui neque communicant neque consentiunt professioni fidei qua summo consensu praedicatur à Patriarchis. Rursum explicans Augustini locus.

IX. Queritur cur Augustinus causas Presbyterorum distinguat à causis Episcoporum.

I. **Q**UAE R I potest hoc loco quamnam ob causam Zozimus protulerit canones Sardicenses sub nomine Concilij Nicæni, & quinam per eas tempestates esset in Africa judiciorum ordo quoad Episcoporum peccata.

Prima harum quaestionum acriter & animosè tractatur à Novatoribus, qui Zozimum arguunt falsitatis & imposturae. Contrà nostri id ex eo profectum aiunt quòd ea tempestate canones Nicæni & Sardicenses in eodem volumine descripti essent, nullo discrimine adhibito, sub titulo canonum Nicænorum. Probabilis quidem conjectura, si vetusti codicis auctoritate niteretur; qui * nondum emerfit è tenebris. Adde Nicænos canones semper in titulo pranotari solitos numero viginti. quo unico argumento prohiberi potuit ne xxxi. canones Sardicenses Nicænis annumerarentur. Fortassis igitur propius accedemus ad verum, si dicamus Zozimum aliqua necessitate adactum ut canones Sardicenses sub nomine Concilij Nicæni laudaret, quòd Innocentius primus apertè dixisset Ecclesiam nullis aliis canonibus uti præterquam Nicænis in judiciis causarum ecclesiasticarum, tum etiam quòd Afris nulla synodus Sardicensis nota esset præter eam quæ ab Arrianis habita fuerat, ut in epistola CLXIII. testatur Augustinus. Quare necessarium erat ut Zozimus hos canones Concilio Nicæno adscriberet, ut contradictioni Africanorum occurreret. Nam quod ad rem ipsam attinet, existimabat haud dubiè Zozimus nullam Africanis injuriam fieri, qui sedis apostolicae auctoritati jam tum suberant, si canones Sardicenses pro Nicænis laudarentur. Quippe Nicæna Synodus Ecclesiae Romanae privilegia confirmaverat. Sardicensis verò, quæ verè occidentalis synodus fuit, eadem privilegia primatus Romani explicaverat tantum, quamvis magnificè. Igitur sic accipienda sunt Zozimi verba: Canon Nicænus, id est, interpretatio canonis Nicæni. Eisdem canones

Sardicenses, ac si Nicæni essent, ex fide decessoris sui laudavit Leo primus ad Theodosium Imperatorem scribens. qua de re suprà dixi in capite v. §. vi. hujus libri.

II. Secunda quaestio facilis est. Nam ex epistola Africani Concilij ad Celestinum discimus eum in Africa morem obtinuisse ut Episcopi judicarentur à Primatibus & synodis suarum provinciarum, & in casu provocationis, à Concilio universali totius Africae: *Maximè quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia sua provinciae vel etiam universale provocare.* Ex canone autem vigesimo codicis canonum Ecclesiae Africanae patet accusationem adversus Episcopum proponendam esse ab accusatore apud Primatem provinciae: *Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primates provinciae ipsius causam deferat accusator.* Sed adnotandum est hoc loco, Africam ea tempestate divisam fuisse in sex provincias, Proconsularem nimirum, sive Carthaginensem, vel Africam propriè dictam, Mauritanias duas, Numidiam, Tripolitanam, & Byzacenam. Nam quoad provinciam Tingitanam, illa pertinebat ad Hispanias, tamen freto ab iis disjuncta.

III. Ex eodem canone vigesimo colligitur permissum fuisse Episcopo accusato arbitrium sistendi se coram Primatè, vel primam causae cognitionem deferendi ad Concilium universale Africae, quod ex universis Africanis provinciis congregabatur cura Episcopi Carthaginensis; cui hanc auctoritatem procuraverat dignitas sedis Carthaginensis, ut jure suo & generalia isthaec Concilia convocaret, & in eis praesideret. Quoniam verò frequenter eveniebat ut appellationes in synodo generali judicari non possent, decretum fuit in arbitrio ejus qui provocat futurum utrum causam suam à duodecim Episcopis judicari velit, quorum sex reus eligeret, accusator verò reliquos, ab eorum verò Episcoporum iudicio appellari non posse. Sic enim scriptum est in canone decimo quinto: *Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciori numero quam constitutum est non liceat provocari.* Et in canone xcvi. collectionis Africanæ: *Si autem fuerit provocatum, eligat qui provocaverit iudices, & cum eo & ille contra quem provocaverit; ut ab ipsis deinceps nulli liceat provocare.* Item in canone cxiii. *A iudicibus autem quos communis consensus elegerit non liceat provocare.* Institutio illa consentanea erat legibus Romanis, quæ edicunt appellari non posse à iudicibus electis.

IV. Constitutum itaque dixi ut iudices electi forent duodecim, quod Canon, duode-

* Hic adnotandum est tam Matæe ignovum fuisse codicem Christophori Justelli, cum hic liber septimus scripserit.

Vide lib. 3. cap. 1. §. 1.

Vide Augustin. lib. 3. contra Cresconium Grammat. cap. 34. & lib. 4. cap. 44.

cimus jubeat Episcopum judicari à duodecim Episcopis. Et in canone duodecimo collectionis Africanæ scriptum est Episcopum Maurentium, cùm se de objectis peccatis purgare vellet, septem judices postulasse, quos nominavit, & in his Xantippum Primarem, & Augustinum Episcopum Hipponensem. *Sanctum Concilium concessit judices postulat. Reliquos autem judices ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus à nova Germania, id est, accusatoribus, senex Xantippus curabit decernere.* Xantippus erat Primas, & decimum tertium judicem constituerebat. Vnde occasione sumpsit Lucas Patriarcha CP. mittendi in irritum depositionem cujusdam Episcopi à Metropolitano Cyprio decretam, quod eam peregrisset cum undecim tantum Episcopis, ipse verò, qui Primas erat, duodecimi locum impleret, cùm juxta canones idem præsidere duodecim omnino Episcopis debuisset, ut refert Balsamo. Attamen si partes communi consensu minorem judicum numerum elegerint, declaravit canon decimus quintus Africanus vel minorem illum numerum sufficere.

Balsamo in can. 11.
Concl. Afric. sub
Zotimo.

V. Quod si quis quærat utrum à sententia judicum electorum provocare liceret ad Summum Pontificem, huic respondeo non solum causas Presbyterorum, sed etiam Episcoporum, ita in provinciis finiendas fuisse ut appellari ad transmarina judicia licitum non esse existimarent Afri, quemadmodum supra ostendimus. Hinc factum ut cùm illi mentem suam apertius explicare vellent, (nondum enim satis explicatam rebantur in epistola Concilij Africani ad Celestinum, tamen non admodum obscure scripsissent) cum canonum suorum collectionem adornarent, clausulam addiderunt canoni xxii. Concilij Milevitani, quæ vertat ne ad transmarina judicia appellent Episcopi, neque etiam Presbyteri; sicut & de Episcopis saepe constitutum est, ut inquit canon xxviii. ejusdem collectionis. Digladiantur autem heic scriptores. Cardinales enim Baronius & Perronius contendunt eam clausulam esse delendam, pluribus argumentis. Primum enim aiunt eam non extare in canonibus Concilij Milevitani. Verum id quidem. Addita enim de industria fuit quo primum tempore adornata est hæc collectio. Itaque spectari debet hic canon tanquam xxviii. istius collectionis, non autem tanquam xxii. Concilij Milevitani. Deinde aiunt eo in primis argumento evinci delendam esse hanc clausulam, quod prohibitio illa nusquam extet in Conciliis Africanis, quod tamen ut rem certam tradit collector. Gravis

sanè accusatio, si extarent canones omnium Conciliorum Africanæ, nec quicquam simile in eis reperiretur. Verum caremus multis Conciliis Africanis; quibus, si extarent, major habenda fides esset quam iis qui eorum scriptioni contradicunt. Nam præterea Concilium Africanum anni ccccxviii. aperte pronuntiavit non toleraturos se appellationes ad sedem apostolicam, si contingerit illud fedi Romanæ tributum non fuisse à synodo Nicæna. Prohibitio autem illa antecedit tempora collectionis canonum Africanorum; quamvis Concilium Milevitanum, in quo addita est hæc clausula, sit antiquius illa prohibitione. Constat ergo in ea sententia fuisse Afros ut existimaverint ad apostolicam sedem provocari non posse à judicibus electis, neque etiam à Concilio univerfali Africanæ. Eo præjudicio usi sunt Galliarum Hincmari, ut ostendam infra cap. xxxiii.

VI. Sed dissimulanda non est hoc loco opinio illustrissimi Cardinalis Perronij existimantis appellationes Episcoporum Africanorum recipi solitas ab apostolica sede ante habita hæc Concilia Africanæ; cujus rei probationem petit ex quadam Augustini epistola. Hic enim loquens de Cæcilianio Carthagenensi Episcopo & de Episcopis qui Cæcilianii partes fovebant, adversus quos, licet absentes, synodus Donatistarum sententiam damnationis protulerat, ait eos posse causam suam reservare judicio aliorum collegarum, præsertim Ecclesiarum apostolicarum, & ostendere sententias latas adversus absentes nullius esse roboris. non enim agebatur de Presbyteris, aut Diaconis, sed de collegis. *Non de Presbyteris, inquit, aut Diaconibus, aut inferioris ordinis Clericis, sed de collegis agebatur, qui possent aliorum collegarum judicio, præsertim apostolicarum Ecclesiarum, causam suam integram reservare; ut contra eos sententia data in absentes nullo modo aliquid valeret.* Tum addit nullius momenti apud Cæcilianum esse debere multitudinem inimicorum ipsi insidiantium, quandoquidem communionem junctus erat Ecclesie Romanæ & aliis Ecclesiis unde evangelij fides fluxerat.

Aug. ep. 11.

VII. Verum id non probat provocatum fuisse ad Summum Pontificem, sed tantum expostulatum apud omnes Ecclesias de injuria Cæciliano irrogata. Nam Augustinus eam cognitionem aliis collegis reservat indefinitè, præsertim verò Ecclesiis apostolicis, inter quas Romana prima erat, non tamen unica. Iam antea in capite quarto hujus libri adnotavi quamnam essent Ecclesie apostolicæ, & quanta esset earum dignitas. Sapienter porrò heic Augustinus mentionem facit

Ecclesiarum apostolicarum in controversia quæ Africam turbabat, divisam in Donatistas schismaticos & in Cæcilianum & Ecclesias catholicas ei adherentes. Nam ad ostendendum quinam ex illis schisma facerent, ratio habenda non erat damnationum quæ ab utraque parte in adversarios decernebantur, neque ex eis peti poterat præjudicium bonæ causæ; sed inspiciendum erat quinam communionem consociati essent Ecclesiæ Romanæ & ceteris Ecclesiis apostolicis. Nam regula illa constans est & certa, unitatem consistere in communionem Ecclesiarum apostolicarum; contrâ, schisma fieri si quis se ab eis separet. Ita namque observatum est à Pelagio primo, itémque à Pelagio secundo, quorum hic scribit ad Episcopos Ithriæ, ille verò ad Episcopos Tusciæ, qui schisma adversus Romanam Ecclesiam & Orientis Ecclesias fecerant propter Tria Capitula in Concilio quinto generali damnata: *Vbinam Ecclesia sit constituta, licet ipsius Domini voce in sancto evangelio sit apertum, quid tamen beatus Augustinus ejusdem memor sententia definierit audiamus. In his namque ait esse Dei Ecclesiam constitutam qui sedibus apostolicis per successionem Præsulum præsidere noscantur. Et quicumque ab eorumdem sedium se communionem vel auctoritate suspenderit, esse in schismate demonstratur.*

VIII. Ecclesiarum apostolicarum dignitas tandem restricta est ad patriarchales, quòd aliæ continerentur in Diocesisbus Patriarcharum in Occidente nulla Ecclesia apostolica fuit præter Romanam. Quapropter Iustinianus Imperator in usum revocans regulam ab Augustino propositam, decernit in Novella constitutione c. ix. eos esse hæreticos qui neque communicant neque consentiunt professioni fidei quæ summo consensu prædicatur à Patriarchis Occidentis & Romæ, Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, & ab Episcopis qui sunt sub eorum potestate. Optimè igitur aiebat Augustinus posse Cæcilianum in hac schismatis causâ spernere hostes suos, cum communionem junctus esset Ecclesiæ Romanæ & ceteris Ecclesiis unde fluxerat evangelium, ac posse illum reservare causam integram aliorum collegarum judicio, præsertim apostolicarum Ecclesiarum. Ostendit autem id quidem auctoritatem illarum Ecclesiarum, ac præsertim Romanæ, pro conservatione unitatis & communionis; sed non probat appellari posse à judicio Episcoporum Africanorum ad Romanam sedem vel ad alias Ecclesias apostolicas in causa disciplina, quando Episcopi sunt catholici.

IX. Si quis verò querat cur in hac causa schismatis & communionis Augustinus distinguat Presbyteros ab Episcopis, huic respondeo rectè & ex ordine id agi ab Augustino: quoniam Episcopi sunt caput communionis suarum dioceseon, quam cum aliis Ecclesiis conservant, Presbyterorum verò communio pendet ab Episcoporum suorum communionem. Eam ob causam prohibitum erat Presbyteris ne literas formatas aut communicatorias darent.

CAPVT XVII.

Synopsis.

I. Bonifacius & Celestinus, Zozimi successores, canonum Sardicensium executionem quaquaversum introducere tentarunt. Neque tamen Zozimus eorum auctoritate damnavit Proculum Massiliensem, qui se Metropolitanum in provincia Arrelatensi institui procuraverat in synodo Taurinateni. Nam damnatio ejus decreta est post promulgatam legem Gratiani. Nondum autem habitum fuerat Concilium Chalcedonense, cujus auctoritate Metropolitanorum judicium Patriarchis reservata fuerunt.

II. Romanus Pontifex Episcoporum Gallicanorum causas remittebat ad synodos provinciarum. Probatur ex epistola Bonifacii primi ad Episcopos Galliarum in causa Maximi Episcopi Valentini. Sed tamen Bonifacius auctoritatem suæ sedis conservavit, jubendo ut acta synodi ad se post judicium mitterentur.

III. Celestinus causam Episcopi Massiliensis commisit Episcopis provincia Viennensis, & Narbonensis, id est, finitima. Causa tamen Danielis, qui in altera earum provinciarum Episcopus fuerat ordinatus, cognitionem ad se traxit, ob flagitia in Oriente commissa, de quibus ad apostolicam sedem revertentur orientales. Quod ideo explicandum fuit, ne quis hinc colligeret Romanum Pontificem ad se ea tempestate traxisse primam cognitionem criminum Episcoporum Gallicanorum.

IV. Quid de relationibus & appellationibus senserit Leo primus.

V. Idem Leo docet primam causarum Metropolitanorum cognitionem institui posse apud sedem apostolicam. Probatur exemplo Hilarij Episcopi Arrelatensis, qui jure metropolitico privatus à Leone fuit in Concilio Romano. Tum Chelidonij Vesonionensis exemplo, quem eodem decreto Pontifex Ecclesia sua restituit.

VI. Cum autem intelligeret Leo difficile fore decreti hujus executionem in Gallia, constitutionem à Valentiniano Imp. impetravit, qua imperata executio est. Magni momenti sunt verba Valentiniani; quæ expenduntur. Tribnum autem Episcopo Romano potestatem evocandi Romam Episcopos noxios.

VII. Contendit etiam Leo Metropolitanos judicari non posse absque sententia Episcopi Romani; ut patet ex illius epistola ad Anastasium Thessalonicensem.

VIII. Successores quoque ejus incessit eadem cura quoad Gallias.